

De mode in het marktzangerslied

6

De waarde van het volkslied

Vergeleken met de kunst, die zich kenmerkt door haar originele uitdrukking van de cultuur, is de volkskunst de voornaamste uiting van eigen aard waarin onveranderlijke en algemene wezentrekken sterk naar voor treden en een onaantastbaar deel uitmaken van het cultureel patrimonium. De volkskunst is trouwens een werkelijke begeleiding van ons dagelijks leven, en zelfs in tijden van verval, verdient ze onze belangstelling en moet ze bijgevolg ook gewaardeerd worden. Ook al wekt ze niet altijd de gewenste artistieke beroering op, dan toch is het een historische getuige van de ontwikkeling van de menselijke cultuur.

Het houdt geen steek de oude stijl na te bootsen doch we mogen ook niet afkerig staan om de werkelijk levende traditionele vormen voort te zetten. Het is trouwens niet te verwonderen dat de moderne muziek in de kerken niet het geogde succes bereikt heeft vooral omdat een kerkgebouw niet de aangepaste omgeving is zodat het gregoriaans nog altijd tot het patrimonium van de R.K. liturgie behoort en dit een levende traditie zal blijven. Het is dus de taak van de moderne mens om zich zelf en de jeugd op te voeden om de muziek — en vooral het lied — van oudere generaties te leren smaken, want zelfs dit kan eigentijds klinken en bovendien de moderne mens beslist aanspreken in de goede zin.

Het zou dus absurd zijn de oudere muziek en meteen het volkslied uit ons volksleven te bannen daar waar toch nog heel wat bruikbaar materiaal in voorraad is. Het is dus zeker aan te bevelen de goede oude volksliederen in het repertorium op te nemen want er kan niet beweerde worden dat de oude kunst aan de huidige kunstenaar geen inspiratie zou kunnen verschaffen.

Het lied op zich zelf heeft steeds een functionele betekenis en we mogen aannemen, afgezien van de muzikale waarde, dat het telkens een eerlijke uiting is van een oprechte gemoedsdrang. Wat vroeger door het volk aanvaard werd kan thans bombastisch klinken, doch dit is nog geen reden om alles te verwerpen. Zelfs niet het liedgoed uit de periode tussen de twee wereldoorlogen, dat te vergelijken is met de huidige schlager: een kortstondig leven door het zinloze van de teksten en de

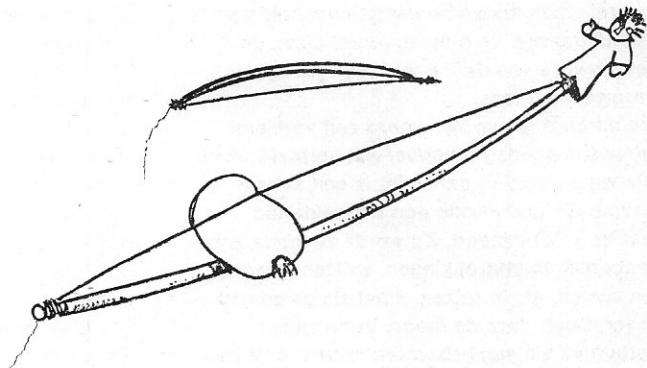
banaliteit van de muziek die meestal — om niet te zeggen altijd — ontleend werd aan onbenullige schlagermelodieën. Ook hier was de 'commercialisatie' reeds doorgedrongen alhoewel daarom niet te veroordelen vermits ook vroeger de volkszangers, zowel die van de 17e als van de 19e eeuw, het deden om er hun brood mee te verdienen, met dit verschil echter dat de liederen uit vroeger eeuwen heel wat kunstiger waren.

We zouden dit verschijnsel als een culturele impotentie kunnen betitelen zoals bij de schlagers, doch wij zullen het eerder beschouwen als een degeneratie waaraan niet te ontkomen en dat vooral te wijten is aan de tijdsomstandigheden. Alhoewel sommige van die marktzangers zich 'componist' noemden, toch mogen we hen vast niet vergelijken met toondichters want dit zijn ze juist niet: dichten deden ze wel doch toonzetten zeker niet want voor de muziek gingen ze trouwens putten uit oude populaire godsdienstige en wereldlijke liederen. Over deze degeneratie hoeven we dus zeker geen cultuurpessimisme over te houden. Ook al was hun scheppingskracht beperkt dan toch waren de bedoelingen van onze marktzangers langs de eerlijke kant, en rekening houdend met de nefaste invloeden van hedendaagse opvattingen, moeten we toch erkennen dat de nalatenschap van onze volkszangers toch iets positiefs gebracht heeft. Dank zij hun inspiratie, die ze zochten in volkse motieven, kunnen we terug een gedeelte toevoegen aan de tot nog toe zo onvolledige volkskundegeschiedenis. Trouwens wie heeft er ooit meer bijgebracht ter vervollediging ervan? In het volkslied werd geen enkel facet van het leven vergeten. Elk onderwerp werd door de volkszanger waardig bevonden om te behandelen. Gebeurtenissen, lokaal en zelfs internationaal, werkelijk alles uit het zo diverse leven van de mens, vooral de volksmens dan, viel ten prooi aan hun onblusbare dichtkunst. Ze gingen niet mathematisch noch systematisch te werk. Elk nieuw motief, dat enigszins aanleiding kon geven tot het scheppen van een lied, werd benut en dit bovendien met een natuurlijke eenvoud welke hen toch altijd een enorm ruim publiek verschaft heeft. Sommigen — zij houden zich vóór personen te zijn uit de hogere cultuurlagen — klagen

de onbenulligheid aan van onze marktzangers en zijn bang het volkslied in hun hogere musicologische kringen op te nemen en nog minder ze te behandelen. Een enkel antwoord hierop: is er één cultuurmens die het volk meer creativiteit geleerd heeft dan de volkszangers? We geven eerlijk toe dat die mensen hun tijd gehad hebben maar hun volksliedproductie als waardeloos en mindere cultuurkwaliteit beschouwen zou een zeer grote fout betekenen aan het adres van letterkundige en musicoloog. De volksletterkunde, in het bijzonder d.m.v. het lied, is niet de minst bijzondere uiting van eigen aard. Het is trouwens in dicht en lied dat het volk zijn mening wil te kennen geven over allerlei feiten, gewilde of ongewilde omstandigheden. Het is vooral langs deze weg dat men kan doordringen tot de grote massa en dat de mening of de visie niet beperkt blijft tot een kleine kring. Ondanks de langzame aangroei van lokale volksnieuwsbladen in de tweede helft van de 19e eeuw traden genoemde 'componisten' graag op als verspreiders van streeknieuws en gemengde berichten. Daarin verschillen ze weinig of niets met onze huidige berichtgevers want ook zij handelden over de meest sensationele dingen zoals: manslag, vergiftiging, zelfmoord, brand, schipbreuk en zoveel meer. Ze zongen daarnaast liederen van de meest uiteenlopende aard in een onvervalste volkspoëzie: drinkliederen, zedelijke en minnelieder, godsdienstige moraliteiten, geschiedkundige vertellingen, balladen en romancen.

De mode in het volkslied

Een van de vele facetten welke door onze volkszangers behandeld werd is o.a. de mode. Behorend tot het vrouwelijk geslacht kan dit een reden te meer zijn dat het bijna uitsluitend een vrouwelijke aangelegenheid wordt in de liedvoorbeelden uit ons archief. De mode wordt verklaard als zijnde een collectieve wijze van leven doch als zodanig dat die levenswijze slechts enkele maanden, en in het beste geval, slechts enkele jaren voortduurt. Daar echter niet altijd iets nieuws kan uitgevonden worden, komen de zelfde modes nu en dan wel eens terug op de proppen zoals b.v. lange en korte rokken, dit waarschijnlijk naar gelang de stockering van de stoffen. De mode wordt aldus een

gebruik, een materiële aangelegenheid van voorbijgaande aard maar vooral i.v.m. de levenswijze van de mens; beter gezegd de vrouwelijke mens.

De oorsprong van het woord zelf verklaart trouwens genoeg : *modus*, wat vertaald wordt als wijze, manier, aard. Het is een zekere smaak die gedurende een bepaalde tijd heerst en domineert. Zo wordt de mode zowel toegepast in uitdrukkingen, spijzen, dranken en spelen, als in reizen, meubels en zoveel meer. Doch daar de *mode*, in de meest letterlijke zin van het woord, zich vooral doet gelden in de klederdracht van de vrouw, wordt het ook vooral in die zin beschouwd en aldus vergeleken met de wijze waarop de vrouwen op een bepaald tijdstip gekleed gaan.

Merkwaardig is het feit dat de mode vooral gekenmerkt wordt door de veranderlijkheid, de wisselvalligheid waarmee zij valt of staat. Deze veranderlijkheid is geen nieuwigheid want van oudsher kon men dergelijk kenmerk reeds vaststellen, met dit verschil dat de duur van een zekere mode vroeger heel wat langer was.

Een mode draagt niet altijd de goedkeuring van de vrouwen weg doch deze laatste nemen ze aan — of volgen ze — omdat zij niet ongewoon willen zijn. De ijdelheid kan hen zelfs tot het belachelijke drijven en toch zouden de vrouwen moeten beseffen dat deze verschillende modes hen opgedrongen worden door mensen die er financieel belang bij hebben. De mode is bijgevolg een aangelegenheid geworden van kapitaal terwijl het zoeken naar elegantie van secundair belang is.

De al dan niet verantwoorde mode laten we hier buiten beschouwing omdat we alleen belangstelling hebben voor de wijze waarop de liedjeszangers de wispelturige mode behandeld hebben.

Niemand meer dan zij waren in contact met mensen uit de verschillende lagen van de bevolking zodat zij van alle facetten ervan vrij goed op de hoogte waren. Het zijn natuurlijk meestal de mannen die het slachtoffer zijn van de modegrillen, volgens de marktanger althans.

Voorbeeld 1 :

De mode

Zw Halte-là, la garde royale est là.

Jongens ! Jongens ! zijn dat dingen,
Wie had dat nu ooit verwacht
Dat ik weer zou moeten zingen
Op de zotte klederdracht.
Och ! wat hoort men vele praten
Och ! wat wordt er toch geraasd

En die wandelt langs de straten
Roept verwonderd en verbaasd :
Ceeses God ! Ceeses God !
Al het vrouwvolk dat wordt zot.

Op haar hoofd een blad saveujen
Mee anduivie rondgekruid
En daaronder reuzen-keujen
God weet, waarmee opgevuld.
Krullebollen mee de masse
Hair van peerd of doden hond
Vodden uit een oude kasse
En da ga mamzel zoo pront !
Ceeses God ! Ceeses God !
Al het vrouwvolk dat wordt zot.

De modiste heeft veel kalanten
Die haar zijn een stuiver wierd, [= weerd]
Oorlappen langs wederkanten,
Lijk den ooglap van het peerd.
Twee hand breed aan 't blad saveujen
En twee horens op haar kop
En daarbij die zwarte keujen
Dat is d'echte modepop.
Ceeses God ! Ceeses God !
Al het vrouwvolk dat wordt zot.

Maar 'k wil alles eerst vertellen
En mijn lied is niet gedaan
'k Moet nog spreken van de bellen
Waarmee zij al pronkend gaan.
Gouden, zilveren bolleketten,
Op haar voorhoofd bloem en speld,
Ach ! waar halen de koketten
Veur die vodden al dat geld ?
Ceeses God ! Ceeses God !
Al het vrouwvolk dat wordt zot.

Crinoline 't zijn uw toeren
Die de brave Vlaamsche maagd
Zoo fameus hen leeren boeren
Maar 't is nu te laat beklaagd.
Hier en daar een lieve kiene
Vrienden lief die kent de kneep
Zegt waarwel aan Crinoline
Maar ze draagt nen langen sleep.
Ceeses God ! Ceeses God !
Al het vrouwvolk dat wordt zot.

Slepen, dat g'er zoudt van beven
Ellen, ellen, ellen lang,
Als g'u moet op straat begeven
Klopt uw herte toch zoo bang.
De trottoirs zijn overlommerd.
En de mestraper die zegt :
'k Ben voor 't vagen onbekommerd,
Die mamzel die is mijn knecht.
Ceeses God ! Ceeses God !
Al het vrouwvolk dat wordt zot.

Oorlof, vrienden, voor het leste,
Het heeft zoo altijd gegaan,
Modezucht, dat is een peste
Die voor eeuwig blijft bestaan
Zien de vrouwkens op ons moden
Och ! ze zeggen zooals wij :
Och, zijn dat al zotte vodden !
En ze voegen er dan bij :
Ceeses God ! Ceeses God !
Al het mannevolk wordt zot !¹

Wat algemeen is voor het volkslied geldt ook voor het modelied : een zedeles ontbreekt zelden of nooit. Pas dus op wat er achter de 'façade' schuilt.

In vroegere tijden werd nogal eens duidelijk de mode van het hof nagevolgd. Dit gebeurde echter niet altijd om ook chique te doen want de doorsnee-mens kon zich dat zeker niet veroorloven. Vaak lag deze navolging ten grondslag aan het feit dat zekere misvormingen moesten verborgen worden, zoals een kleine gestalte, een te lange hals, een hoge rug e.d.m. Dit zou de reden zijn dat ook het gewone volk uit de omgeving de mode van de hogere burgerij kopieerde, maar geremd door hun financiële middelen bereikte ze gewoonlijk slechts een afkooksel als resultaat. De nabootsing van een klederdracht, of een zekere mode in 't algemeen, was aldus afhankelijk van hun kapitaalcracht met het gevolg dat de nabootsing kon eindigen op een triestige karikatuur van wat het zou moeten zijn. Nochtans met enig doorzicht kunnen veel modes nagevolgd worden zonder zich daarom belachelijk te moeten maken. In een lied uit de jaren 1820 in het Gentse gezongen wordt dit trouwens op een fijne manier bezongen en ondanks het klagen over *den slechten tijd* heeft men toch genoeg geld om de modegrillen te volgen :

Voorbeeld 2 :

Moden-Gezang

(Stemme : Van de klakke)

Komt naar Gent die wilt wat zien
Van de moden (2 x)
Komt naar Gent die wilt wat zien
Ik wil u eens gaan bediën.
Wat zij nu voor hoeden dragen
Die gemaakt worden van strooi,
Men mag hun met rest beklagen
Want zij hebben zeker rooi
Z'hebben ene voor vijf frank
't Is gemakkelijk moden volgen
Het komt goed voor een jonkman
Die geen dierder en kopen kan.

Dan dragen zij nog een frak
Die hen stuivers kost van d'elle
Dus hebben zij een kazak
Voor vijf guldens, of een frak.
Hoe wilt g'heel de wereld klagen
Dat men niet meer leven kan,
T'wijl men kan de moden dragen
Ga zelfs tot den armsten man.
Hebde geen geld om enen hoed
Koopt ne strooien (2 x)
Hebde geen geld om enen hoed
Koopt ne strooien, 't is ook goed.

Als ik lest kwam in de stad
Kwam ik iets wonders bemerken,
Als ik hoorde achter mijn gat
Zeggen, wel wat duivel is dat.
Is het heden vastenavond
Of in Gent Carrenaval,
Wie duivel kan dat verdragen
Hoorde ik roepen overal :
Daar kwam enen jongman aan

't Was net als enen pijleraper
Daar kwam enen jongman aan
G'heel zottelijk aangedaan.

Komt naar de stad daar zult gij zien
Pijlerapers met g'heel hopen
Komt naar de stad
Niemand zal het u verbien
Zij komen de moden dragen
Hoed, bril, frak, broek en gilee
En als men de prijs komt vragen
't Kost te samen een guinee.
Gaat naar Brussel voor de hoen
Daar zult gij de vaart-kapoenen
Schier zien lopen zonder schoen
En een strooien hoed aan doen.

Men geef ze daar voor present
't Geen men hier zo hoog komt achten,
't Is de mode binnen Gent
En ze zijn daarmee kontent
Daarom zeg ik u om te sluiten
Aan de jonkmans arm van goed
Zo van binnen als van buiten
En treurt niet meer om nen hoed
Hebde geen vierentwintig frank
Koopt ne strooien (2 x)
't Zijn voor de beste franks²

Het kiezen van kledingstukken wordt bij velen blijkbaar niet als primordiale reden aanvaard wat vooral moet te wijten zijn aan de behaagzucht van de mens. Onderworpen aan een zeer esthetisch doel is het zich kleden tegen koude of warmte van minder belang en wordt er gestreefd naar een zekere verfijndheid welke vaak een minder aanvaardbaar effect geeft voor de gewone man van de straat. De manier van kleden kan bovendien uit maatschappelijk oogpunt bekeken worden. Vroeger althans, wilde de ene stand zich van de andere onderscheiden alhoewel deze kloof tegenwoordig vrijwel overschreden is. Nu is dit geen probleem meer doch vroeger bracht het navolgen van zekere modes soms wel narigheden mee aangezien de financiële toestand van sommige mode-navolgers niet altijd opgewassen was tegen nieuwe — meestal dure — aankopen. De anonieme zanger die het lied maakte over arme lui, die ook eens willen pronken zoals de rijken, steekt de draak met alles wat ze dragen. Het lied dateert eveneens uit de jaren 1825 :

Voorbeeld 3 :
Mode-Gezang
(Stemme : Ge moet alzo niet draaien)

Men ziet in dees dagen
Zo van oude als van jonge liën,
Nieuwe moden dragen
Het is raar om zien
Ziet de kasketten
Met een klep rondom de kop
Van drie plaketten
Met een lintje daarop

Die plachten te schooien
Dragen nu zulk een kasket

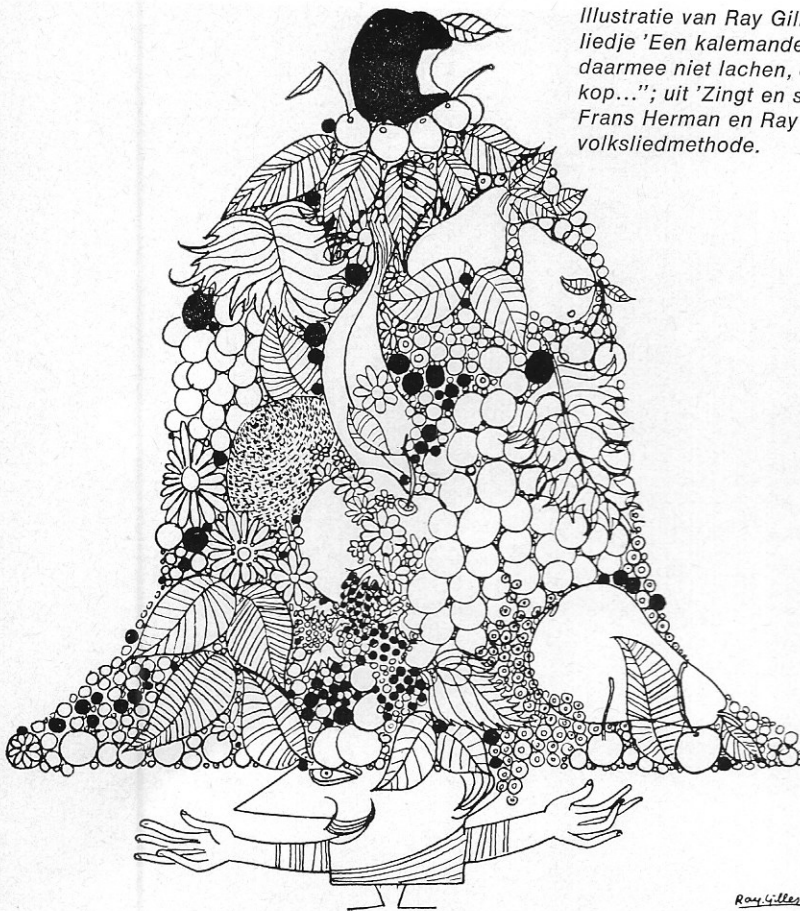
Prosper de Troyer : 'De muze en de muzikant'. (Cl. M. Bilcke)

Met een grote vooie [=voile]
Hoe ! die mode is net
Van onder groene
En van voren een krul
In avond of noene
Dikwijls zonder smul [= eten]

't Haar gekrold van voren
Net als als enen waterhond
Achter afgeschoren
Het staat kaal en pront
't Hemde vol grullen
En van binnen is het foie
't Zijn al palullen
Zulk een mode is moei

Hun gilee wilt horen
Of kazakje staat zeer stijf
Met een borst van voren
Als een stekelijf.
De leirzen blinken
Als men op de stenen kuiert
D'hoefijzes klinken
Dat er vuur uitspringt.

Zijn zij op baan of wagen
Op hun wandeling of toer,
Komen iemand tegen
Enen burger of boer.
Zij en doen niet als gekken
Op den boer of den werkmán.

Illustratie van Ray Gilles bij het Duinkerke liedje 'Een kalemanden Rok', ..., en zou ik daarmee niet lachen, de fruitpan op zijn kop..."; uit 'Zingt en speelt' (Jos Wuytack, Frans Herman en Ray Gilles) : moderne volksliedmethode.

Als z'hun grote kleppen
's Zondags hebben aan.

Met hun broek met strepen
Als zij in een herberg gaan,
Van zo zij piepen
Elk moet veirdig staan.
Baas wilt eens schinken
Of geef mij eens den vuurpot
Gij kont wel dunken
Zij zijn vol van krot.

Waar dat zij verkeren
Elken baas moet wakker zijn
Van al die kale heren
Worden slim en fijn.
't En kan niet falen
Groot van mond en licht van geld
Komt 't op betalen
Zij zijn slecht gesteld.

Ik heb er mee hopen
Op den tweeden Sinksendag
Uit d'herberg zien lopen
Weg van hun gelag.
Die hun schuld ontvluchtten
Zulk volk is van schaamte ontrukkt
Met al zulke buchten
Is den baas geplaagd.

Doch ik prijs de moden
Zo in dorpen, land en stee,
Gene zijn verboden,
Want elk leeft er mee.
Maar het zijn plagen
Voer die 't niet betalen kan,

Die de moden dragen
Slecht voor den werkman.³

Alhoewel de bijzonderste reden waarom de mens klederen draagt van zedelijke en hygiënische aard zijn en ze daar in de eerste plaats zou moeten aan beantwoorden, wordt er toch naar uitwegen gezocht om van deze regel af te wijken.

Hoe is men indertijd niet te keer gegaan tegen de mode van de korte rokken en hoe reageert men thans? De evolutie en de tijd heeft ons geleerd dat de normen moeten bekeken worden in hun eigen perspectief, in de tijdsomstandigheden. Deugd en ondeugd, mooi en lelijk, zijn aldus afhankelijk van de periode waarin ze geplaatst worden. Zo waren korte rokken en nauwsluitende kleren vroeger een aanstoot tegen de goede zeden, thans let men er nog nauwelijks op; trouwens gewoonte maakt wet.

Toen er iets nieuws op de markt kwam konden de modeontwerpers geen betere reclame-mensen hebben dan de geestelijkheid en de marktzanger. Zij zorgden voor de bekendmaking; de eerste op zijn preekstoel met een tirade tegen de openbare zedelijkheid, de tweede die er een broodwinning in zag. En hoe vaak hij het thema ook spottend behandelde toch was hij een ijverig medewerker voor de bekendmaking van de nieuwe mode.

In een anoniem liedboekje in handschrift vonden we een 18e-eeuws liedje op de mode en uit de tekst blijkt dat deze vooral navolgers vond te Gent :

Voorbeeld 4 :
Mode-Liedeken
(Stemme : Van de strooien hoeden)

Komt naar Gent die wilt wat zien,
Jonge en oude
Volgt de mode;
Hier ziet men koddige liën,
Elk zal zich daar in verblîen,
D'hoejen die de dames dragen
Zijn als een parapluie,
Daar bij overgrote kragen
En nog een cul-de-Paris.
Elk die 't ziet zegt : wat is dat ?
Och waerelyk,
't Is beklag'lyk;
Elk die 't ziet zegt : wat is dat ?
Deze Dam' heeft een vals gat !

Als men nu de kleren ziet
Van de vrouwen,
Met haar mouwen;
Als men deze kleren ziet,
Zo mens als boer die verschiet.
'k Hoorde lest een dame zeggen :
'Deze mouwen zijn te nauw,
'k Zal in elk een stuk doen leggen,
Twaalf kwart moet zijn elke mouw."
Dus zes ellen in de twee,
Jonge oude,
Dat is de mode,
Ja zes ellen voor de twee,
Als 't katoen is volle bree.

Als een meiske nu wordt vrouw
Snijdt ze geren
Kinderkleren,
Al waar 't drie uit elke mouw,
Dan zijn ze nog niet te nauw !
Hare kleren zijn van onder
Nauwelyks over de kniën,
En waarlijk ten waar geen wonder
Zo men er iets van kon zien...
Zijn haar benen schoon en snel
Z'heeft dan gelijk,
't Is niet lelijk;
Maar zijn haar benen niet snel,
Deze rokken gaan niet wel.

Als men ziet een dam'gaan
Boven, onder
(Het is wonder !)
Z'is met valsheid aangedaan,
Zo als ik zal doen verstaan.
Valse heupen, valse krullen,
Valse lijven en vals gat;
Doch zij weten 't op te vullen
En geen mens en weet er wat !
Haar koleur is somtijds vals
Jonge en oude,
Volgt de mode;
Ja 't koleur is somtijds valsch
G'lijk de perels van den hals.

Nu tot slot gij dochters al,
Jonge en oude,
Volgt de mode,
Want op onzen aarden bal,
Fortuin doen is 't altemal,
Als men ieder kan betalen,
Mogen men dragen wat men wil;

*Doch de mode die doet falen,
En voor jongmans is een bril.
En als zij bedrogen zijn,
Door wat prullen,
Wat palullen
Hooft men hun zeggen met pijn,
— Ons glazen waren niet fijn !⁴*

Modebladen vooral en foto-albums in 't bijzonder, bewijzen ons best hoe snel de mode evolueert en verandert in korte tijdspannen. Het is echter men een meewarig schouderophalen dat we terugdenken aan een tijd die wij, mensen van de twintigste eeuw, ons moeilijk kunnen voorstellen. Het moet gezegd worden dat de dames er heel voornaam voorkwamen doch weinig zullen ze genoten hebben van sport en spel. In de ogen van sommigen hebben de dames van de crinolinen-tijd blijkbaar een fijner voorkomen met hun kleine muiltjes, platgestreken haren, versierde mouwen en vooral brede rokken, maar anderzijds zijn ze in onze ogen hulpeloos en gevangen in hun kooi van ijzerdraad. Het was vooral tijdens de jaren 1850-70, en zelfs nog wat later, dat de crinoline-rok in de mode was. De rok was ver van goedkoop want soms bereikte deze een omvang van 6 tot 8 meter. Daarbij dient gevoegd dat deze hoepelrok soms tien metalen repen bevatte waarvan de drie bovenste aan de heupen eindigden. De naam zelf blijkt ontstaan te zijn van het paardshaar 'crin', waarvan de voeringsrok gemaakt werd die over de kooi, de hoepels, gespannen werd. Het was de tijd van de lange haarvlechten en dito 'wringen', grote pijpekrullen of 'papijotten' af en toe versierd met bloemen en spelden. Het was ook de tijd van kleine kapothoedjes met brede linten en strikken doch elke periode, en vooral die van de mode, heeft haar glorie en glans en komt zelfs onder een of andere vorm terug. Langs de praktische kant bekeken kunnen we ons moeilijk inbeelden dat de crinoline-rok nog zijn intrede zou doen in de moderne tijd zoals we die nu kennen. Ondanks dergelijke klederdracht tamelijk duur was wou het vrouwvolk toch iets dergelijks in de kleerkast hebben om er 's zondags mee te pronken. Het zou echter niet lang uitblijven of de marktzangers staken de draak met deze enorm grote rokken. In het Gentse heeft Pieter Eggerickx een spotlied op de mode laten drukken bij I.C. Van Paemel in de Violettestraat, nr. 8, te Gent :

Voorbeeld 5 :

Hedendaegsche moden

(Stemme : *Hy stelt zyn klak op zy*)

*Stelt, vrienden d'ooren open
Komt by en luistert al !
g'Hebt hier van de mode poppen
In lied heel den journal !*

Refrein :

*M'hangt alles aen het gat,
Zoo wordt de borze plat;*

*Elk die wilt, al waer 't maer in den schyn,
Schoon en ryke zyn.*

*De vrouw draegt krinolienen,
Of hoepels van laiton;
't Kind bloot tot aen de knienen
De man met een borjion.*

*Een kleed met brede strepen,
Beleid met floer of kant,
't Moet lang zyn, het moet slepen
In de modder of in 't zand.*

*Om 't kleed veel te doen spannen
Zy vullen 't op met wat',
Dan zeggen de jongmannen :
Wat schoone borst is dat !*

*Witte gilllets met knoppen,
Kraegskens zoo styf als riet,
En 't parasolken open,
Of de zonne schynt of niet.*

*Den hoed op den rugge,
Met spe'len vast gezet;
Een vuile voor de mugge,
De kaekskens geblanket.*

*Ziet die mode-zottinnen
Gelyk op eyers gaen,
Talons aen de bottinen,
Om den voet om te slaen.*

*Veel van die mode-poppen,
Gelint, gestrekt, geblomt,
En doen de deur niet open
Als 't rekeningsken komt.*

Niet alleen bij ons heeft deze gekke mode hoogtij gevierd want zelfs in Amerika veroorzaakte het dragen van de crinoline ook zekere problemen : *De crinoline is in de V.S.A. niet min in eer en in gebruyk dan in België. Den raed van Buffalo heeft eene commissie benoemd, om te onderzoeken of het niet zou betamen den ingang der presbetyriaensche kerk, of tempel, te verbreden. Deze commissie is uyt vyf raedsleden zamengesteld. Dezen maatregel is geoordeeld van openbaer nut te zyn. Men wilt door deze verbreding den in- en uytgang vergemakkelyken aen de dames die nu, door hare wyde crinoline-rokken, meermaels moeyte hebben om in- of uyt den tempel te gaen. Het is te denken dat dezen middel, die in Amerika wordt gebruykt, in Europa ook zal moeten in voege gebragt worden, indien de rokken van crinoline nog steeds wyder en wyder worden.*⁵

Pieter Eggerickx zag het echter vanuit een ander standpunt want volgens hem, die in de crinolinetijd de markten afschuimde, waren ook voordelen aan dergelijke mode verbonden. Hij bezong de kwaliteiten van de hoepelrok, op een spottende toon natuurlijk :

Voorbeeld 6 :

De krinolienen rokken

(Stemme : *van Marco*)

*Bravo ! leef de nieuwe mode !
Leef de wyde krinolien !
Wie had dit van gansch zyn leven,
Ooit gedacht of ooit voorzien !
'k Wil geen parapluis meer koopen :
't Is te kostelyk, veel te duer :
'k Heb het beter uitgevonden,
En 'k blyf droog als by myn vuer.
Ik koop een rok
Wyd als de groote klok :
'k Wil daer onder schuilplaets zoeken.
Styf van stael, gelyk een muilt :
'k Doe myn vrouw een rok zoo draegen,
En zoo gaen wy samen uit.*

*'t Is dees dagen voorgevallen,
Een madam naer buiten trok,
Met dry kinders en een hondjen,
En haer krinolienen rok.
Onder weg 't begon te reegen,
En zy zag noch huis noch hut :
Nergens kon zy schuilplaets vinden :
Hoe haer kleinen nu beschut ?*

*O wat gedaen
Om eens die vlaeg 't ontgaen ?
Zy stak al de kleinen onder
Haren rok van krinolien,
Met den hond, en zy kon waerlyk,
Hem geen beter schuilplaets bien.*

*Als de regenvlaeg was over,
Trok zy haren rok omhoog;
't Kleine volk kwam uitgekropen,
En als schietpoer was het droog !
Ook de hond kwam daer van onder,
En hy was geen zierken nat !
Elk riep : leef de krinoliene :
Weg de rokken nauw en plat !*

*Ons vrouw en meid,
Het dient te zyn gezeid :
Moeten krinolienen dragen,
Weg ! den dwazen paraplu !
Wie kan droog daar onder schuilen !
Krinolienen, de eer aan u !*

*Wilt gy bollen aen 'stads poorten,
Hesp, of wild, of flesschen wyn ?
Wyde krinolienen rokken
Moeten daer voor 't beste zyn !
Heeft een vrouwken iets te drinken,
In haer staet interessant,
Met de wyde krinoliene
Blyft ze altyd nog galant
Dan ook geen man
Op haer voet trappen kan.
Zyn dat al geen wond're gaven ?
Krinolien, ge moet er zyn !
Vrouwen, laet uw mans maer knorren,
't Krinolientje staet toch fyn !⁶*

Julien De Vuyst

Ommegangstraat 81, 9420 Mere

1 Museum Volkskunde, Gent : Bundels Volksliederen. De melodie van dit lied werd ontleend aan 'La Clé du caveau', Paris, A. Cotelle, z.d., 3e éd., nr. 1238.

2 Gent, Museum voor Volkskunde, Bundel Volksliederen.

3 Gent, Museum, ibidem.

4 Gent, Bibl. Museum voor Volkskunde, 'Volksliederen'.

5 Den Denderbode, 17-2-1856, blz. 3.

6 Gent, Museum..., ibidem.

„Voor aen gaen dese Speel-lieden ofte
Moeselaers, speelende op Sack-pijpen, daer
nae volgen de Pelgrims...”,
Pieter Breughel (1520-1569): 'De Dans der
Bedevaarters', uit de uitgave van 1642 door
Hondius. (Cl. M. Bilcke)